

SAKSBEHANDLER
Andreas Skogholt Skjetne
Siri Schrøder Vesterkjær
Inger Johanne Rystad

INNVALGSTELEFON

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
13/00936-38

DERES REF.

DERES DATO

ARK. Forvaltningsarkivet
710.1

VÅR DATO
18.06.2014

Adresseliste

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer - Kapittel 9 - Fredete eiendommer i Kunnskapsdepartementets landsverneplan - Vedtak om fredning ved forskrift med hjemmel i kulturminneloven § 22a

Riksantikvaren viser til forslag om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 9, fredete eiendommer i Kunnskapsdepartementets landsverneplan i høringsbrev av 14. mai 2013.

Vi oversender med dette forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 9, fredete eiendommer i Kunnskapsdepartementets landsverneplan fastsatt av Riksantikvaren 18. juni 2014.

Fredningen skjer med hjemmel i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven) § 22 a, jf. lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) 10. februar 1967 kap. VII og forskrift 9. februar 1979 nr. 8785 om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven § 12 nr. 1.

1. Bakgrunn for fredningsaken

Fredningsaken har bakgrunn i landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet. Planen ble utarbeidet av Statsbygg på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet og i samråd med Riksantikvaren i perioden 2007-2011. Formålet med arbeidet var å finne fram til og velge ut for vern et utvalg av Kunnskapsdepartementets byggverk og anlegg. Arbeidet resulterte i Kunnskapsdepartementets landsverneplan av 28. juni 2011. Landsverneplanen ble personlig overlevert til Riksantikvaren samme dato. Landsverneplanen omfatter kulturminner som universiteter, høyskoler, spesialskoler og andre skolebygninger over hele landet.

I kongelig resolusjon 1. september 2006 "Om overordna føresegner om forvaltning av statlege kulturhistoriske eigedommar" er fagdepartementene pålagt å utarbeide landsverneplaner for kulturhistoriske eiendommer i sine sektorer. Med grunnlag i landsverneplanene skal departementene/sektorene i samråd med Riksantikvaren, finne fram til og velge ut for fredning (verneklasse 1) eller annet vern (verneklasse 2) et representativt utvalg av statens eiendommer og bygninger.

1.1. Verneklasse 2

Byggverk og anlegg tatt med i landsverneplanen i verneklasse 2 skal i henhold til kongelig resolusjon om forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer være underlagt et selvpålagt statlig internt vern og skal forvaltes slik at de kulturhistoriske verdiene ivaretas. Det anbefales

at byggverk og anlegg i verneklasse 2 reguleres til hensynssone etter plan og bygningsloven. Riksantikvaren vil i dialog med Kunnskapsdepartementet og forvaltere få bekreftet det endelige omfanget av verneklasse 2 i etterkant av fredningsvedtaket. Verneklasse 2 inngår ikke i fredningsvedtaket og behandles ikke videre i dette brevet.

2. SKE-forskriften

Fredningen av statlige eiendommer skjer ved én felles forskrift: forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer (SKE-forskriften).

Forskrift nr. 1088 om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 1 – generelle bestemmelser ble vedtatt av Riksantikvaren 9. november 2011.

SKE-forskriften kapittel 1 inneholder generelle bestemmelser som gjelder for de eiendommer som nå fredes i kapittel 9.

Vedlagt i dette brev er:

- kapittel 1 generelle bestemmelser
- kapittel 9 fredete eiendommer i Kunnskapsdepartementets landsverneplan.

Kapittel 9 består av tre paragrafer. § 9-1 viser fredningens omfang. Til § 9-1 hører 40 vedlegg hvor omfanget og formålet med fredningen detaljeres. § 9-2 omhandler frist for utarbeidelse av forvaltningsplaner, og § 9-3 er bestemmelser for to av eiendommene.

Forskriften er elektronisk tilgjengelig på Lovdata og på Riksantikvarens hjemmesider.

3. Fredningens omfang

Fredningen omfatter ett eller flere byggverk på 40 eiendommer. Oversikt over eiendommene som omfattes av fredningen finnes i SKE-forskriften § 9-1.

For ytterligere redegjørelse for fredningens omfang, formål og begrunnelse vises det til vedlegg 1-40 knyttet til SKE-forskriften § 9-1.

4. Eierskap

Alle eiendommene var i Kunnskapsdepartementets eie da landsverneplanarbeidet startet opp i 2007. Siden 2007 har fire av eiendommene blitt avhendet. Tre av disse har fått egne varsel om oppstart av fredning før salg slik at de kan inngå i denne forskriften. En eiendom ble solgt etter forslag om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 9, fredete eiendommer i Kunnskapsdepartementets landsverneplan ble varslet i høringsbrev av 14. mai 2013. Eiendommene vil derfor likevel fredes som del Kunnskapsdepartementets landsverneplan.

Opplysningene er hentet fra Matrikkelen 28.februar 2014. Overtakelsesdato for ikke-statlige hjemmelshavere i parentes.

Eiendom	Gnr./bnr.	Kommune	Hjemmelshaver
Dømmesmoen (Varslet 22.oktober 2010)	9/1	Grimstad kommune	Grimstad kommune (april 2012)
Sem Øvre (tidligere UMB)	20/2	Asker kommune	Asker kommune (jan. 2014)
Høgskolen i Hedmark, Elverum – Lærer (Varslet 13.desember 2011)	28/95	Elverum kommune	Elverum kommune (sept. 2012)
Høgskolen i Hedmark, Elverum – Sykepleier (Varslet 13.desember 2011)	30/984	Elverum kommune	Elverum kommune (jan. 2012)

Deler av kompleksene som er foreslått fredet i forskriften ligger på kommunal grunn. Dette gjelder

- Universitetet i Oslo – Tøyen – Oslo kommune
- Kunsthøgskolen i Oslo, St.Olavsgt. 32 – Oslo kommune
- En mindre del av Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (tidligere UMB), Ås – Ås kommune
- Universitetet i Bergen – Realfagsbygget- Bergen kommune

Fredning ved forskrift etter kulturminneloven § 22a gjelder eiendom som er i statlig eie. Dersom et statlig byggverk står på kommunal eller privat grunn, er Riksantikvaren avhengig av samtykke fra ikke-statlige grunneier for å frede eiendommene etter den forenklede fredningsprosessen som kml § 22a gir anvisning på.

Riksantikvaren har sendt skriftlig forespørsel til de dette gjelder.

Oslo kommune aksepterer i brev av 31. januar 2014 at hovedbygningen i St. Olavsgt. 32 over deler av Oslo kommunes eiendom gnr/bnr 999/77 fredes ved forskrift.

Oslo kommune aksepterer i brev av 3. desember 2013 at portstuene i Blyttsgate, bygningsnummer 81325618 og 81325626 over deler av Oslo kommunes eiendom gnr/bnr 999/261 fredes ved forskrift.

Ås kommune aksepterer *ikke* i e-post 31.mars 2014 at deler av utomhusområdet på tidligere UMB i Ås som går over deler av Ås kommunes eiendom gnr/bnr 132/1 fredes ved forskrift. Riksantikvaren sendte en ny henvendelse til Ås kommune 12. mai 2014 der Riksantikvaren ba om en ny vurdering av saken. Ås kommune har ikke svart på henvendelsen. Riksantikvaren har derfor valgt å ta dette arealet ut av forskriften.

Det er en del av «den fredrikhaldske kongevei» som går over Ås kommunes eiendom. Den fredrikhaldske kongevei går gjennom UMB Ås' utomhusområde og strekker seg også inn på kommunens eiendom. Delen av utomhusområdet som går over deler av Ås kommunes eiendom gnr/bnr 132/1 er beskrevet i fredningsvedlegget og er en viktig del av utomhusområdet ved tidligere UMB Ås. For at forskriften skulle kunne vedtas for kommunens eiendom måtte Ås kommune som grunneier, akseptere at dette området fredes gjennom den forenklede fredningsprosessen. Når slik aksept ikke foreligger har Riksantikvaren justert utomhusavgrensningen for fredning ved tidligere UMB Ås og utomhusfredningen gjelder nå kun statlig eiendom. Riksantikvaren beklager at fredning ikke var mulig gjennom denne fredningsprosessen. Riksantikvaren vil opplyse om at senere fredning etter kulturminnelovens § 15 for deler av den fredrikhaldske kongevei kan være aktuelt for å sikre denne viktige

kulturhistoriske delen av utomhusområdet ved tidligere UMB Ås. Riksantikvaren vil i så fall kontakte berørte parter på et senere tidspunkt.

Bergen kommune aksepterer i e-post mottatt hos Riksantikvaren 6. juni 2014 at utomhusområdet ved Realfagsbygget over deler av Bergen kommunes eiendom gnr./bnr. 164/682 fredes ved forskrift.

5. Prosess og tidligere saksgang

Riksantikvaren sendte forslag til forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 9 på høring 14. mai 2013 med høringsfrist satt til 3. september. Vi har mottatt 21 uttalelser til fredningsforslaget.

Med bakgrunn i høringsuttalelsene har det blitt holdt ett møte med Kunnskapsdepartementet 7. november 2013 hvor høringsuttalelsene ble gjennomgått. Det er holdt ett møte med Statsbygg og Universitetet i Oslo 5. desember 2013, ett møte med Statsbygg 6. desember 2013 og ett møte med Universitetet i Oslo 10. februar 2014. Det er også foretatt befarings til Skådalen kompetansesenter 7. november 2013 og til Bredtvet kompetansesenter 30. oktober 2013.

Grunnet arbeid med reguleringsplan i Ås kommune for området som blir berørt av fredningen ble det sendt ut varsel om oppstart av fredning for NMBU (tidligere UMB, vedlegg 32) gnr./bnr. 42/1, 30. mai 2012.

Riksantikvaren har i etterkant av høringen fjernet allerede vedtaksfredete objekter fra kart og omfangsbeskrivelser i forskriften. Forskriften skal kun inneholde objekter som fredes i kraft av denne forskriften.

5.1 Endringer etter høringen

11. juni 2014 holdt Asker kommune et møte med Riksantikvaren der Asker kommune som ny eier av Sem Øvre ønsket å bli informert om prosessen i forkant av deres overtakelse. Kommunen forklarte om fremtidige planer for eiendommen og Riksantikvaren informerte om fredningsprosessen. Det ble i møtet enighet om å legge til en egen bestemmelse til forskriften for Driftsbygning/ låve, redskapshus, korntørke og sauefjøs på Sem Øvre der det tillates eksteriørmessige endringer på fasadene som vender mot Semsvannet. Bestemmelsen lyder:

§ 9-3 Tiltak på fredete bygninger

På følgende bygninger kan det tillates eksteriørmessige endringer:

Sem Øvre a) Driftsbygning / Låve, b) Korntørke, c) Redskapshus og d) Sauefjøs, gnr./bnr. 20/2 – Asker kommune. Endringene kan tillates utført på fasadene som vender mot Semsvannet og eksempelvis være åpning/ endring av facade. Tiltak skal på forhånd godkjennes av forvaltningsmyndigheten, jf. § 1-7

(se forskriftens § 9-3). Det er viktig at landbrukspreget fortsatt er lesbart. Det ble i tillegg bestemt at interiørfredning på direktørboligen begrenses til tre stuer samt trapperom (se vedlegg 34 side 4). Siden eiendommen er solgt ut av staten vil fylkeskommunen overta det formelle ansvaret for dispensasjonsbehandling etter vedtak. I en overgangsperiode er det hensiktsmessig at Riksantikvaren blir trukket inn i dialogen som Asker kommune har med Akershus fylkeskommune om utvikling på eiendommen. Dette for å sikre kompetanseoverføring knyttet til sektorhistorien og prosessene som ledet frem til fredning. Etter forslag fra Asker kommune ble overgangsperioden satt til fem år (frem til 2019).

Som ledd i den kontinuerlige dialogen Riksantikvaren har med Universitetet i Bergen, ble Riksantikvaren på en befaring 3.juni 2014 gjort oppmerksom på behov for spesifisering av interiøromfanget i komplekset «De kulturhistoriske samlinger» Universitetet i Bergen. Omfanget slik det er beskrevet i landsverneplanen inkluderer hele bygningen. Ønsket om å tydeliggjøre interiøromfanget på fredningen er ikke tidligere meldt i høringsvar i løpet av høringsperioden. Grunnlaget og dokumentasjonen for en eventuell endring er derfor ikke tilstede. Reimers bygning fra 1920 tallet er en formålsbygget museumsbygning med stor grad av unik tilpasning. Dette var bakgrunnen for at vurderingen i landsverneplanarbeidet var at hele bygningens interiør skulle medtas i fredningen.

Det vil være rom i bygningen der kulturminneverdiene er lavere enn andre eller ikke til stede. Riksantikvaren presiserer at formålet for fredningen er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer samt fast inventar. Formålet er å sikre det universitetshistoriske anlegget. Riksantikvaren vil behandle dispensasjonssøknader på tiltak i bygningen på vanlig måte, og vi er godt kjent med at bygningen har områder med større potensiale for tiltak enn andre. Vi er også gjort oppmerksom på at det er flere rom i bygningen som ikke kan knyttes opp til formålet med fredningen. Her vil det være naturlig at tiltak på forhånd kan diskuteres med Riksantikvaren og synliggjøres og beskrives i forvaltningsplanen slik man har praksis på fra tidligere arbeid i landsverneplansammenheng.

6. Høringsuttalelser

6.1. Generelle merknader til høringsforslaget

Kunnskapsdepartementet peker på kravene til utvikling og endring i kunnskapssektoren som medfører løpende behov for endringer og nødvendige tilpasninger av bygningsmassen innenfor de rammer som fredningsforskriften og øvrige vernehensyn vil medføre.

Departementet understreker betydningen av gode prosedyrer og forutsigbarhet i forvaltningen av bygningene som forskriftsfredes under departementets ansvarsområde.

Kunnskapsdepartementet viser til at det er laget egne oppslag for forskriftsvedlegg i tillegg til rapportene i landsverneplanen. Kunnskapsdepartementet forutsetter at dette ikke skaper uklarhet i eiendomsforvaltningen.

Kunnskapsdepartementet ber Riksantikvaren ta initiativ til å avklare endelig omfang av verneklasse 2 så raskt som mulig i etterkant av fredningsvedtaket. Departementet ber videre om at det endelige utvalget/omfanget i begge verneklasser gjøres søkbart i Askeladden.

Kunnskapsdepartementet viser i høringsvaret til flere momenter som ble diskutert i møte med Riksantikvaren 7. november 2013 (se kapittel 5).

Statsbygg har ingen innvendinger til utvalget av bygninger til fredning i landsverneplanen. Når det gjelder interiørfredning, mener de at omfanget for flere bygninger framstår større i forskriften enn opprinnelig tenkt ved at kjeller og loft er inkludert. Dette forholdet er tatt opp under den enkelte eiendom, se punkt 6.2 *Merknader til de enkelte eiendommene*. Statsbygg ber også Riksantikvaren være mer kritisk i bruken av standardtekster i forskriften slik at de kan gi en mer presis forståelse av hva som fredes og hvordan. Statsbygg ber videre om møte med Riksantikvaren for å utdype høringsvaret (se kapittel 5).

NTNU (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim) sier at arbeidet med landsverneplanen har bidratt til å bevisstgjøre NTNUs medarbeidere når det gjelder bygningenes historie og arkitektoniske verdier. Flere av NTNUs bygninger representerer deler av teknologihistorien som det er vel verd å ta vare på. NTNU mener at det, for oversikten og

helhetens skyld, ville være hensiktsmessig også å omtale bygninger som er gitt vern (verneklasse 2) i forskriftsdokumentet.

NTNU ber Riksantikvaren være mer kritisk i bruken av standardtekster i forskriften. Avslutningsvis påpeker NTNU at det i tillegg til undervisningsmessige hensyn for oppgraderinger av bygninger, er det utfordringer knyttet til universell utforming, branntekniske forhold, HMS-forhold osv. De er bekymret for Riksantikvarens kapasitet til å møte økt saksmengde som følger av landsverneplanens omfang.

NTNU har meldt inn enkelte feil i beskrivelser i dokumentet. RAs merknad: Disse er rettet opp. Se kommentarer til de enkelte eiendommer under punkt 6.2 *Merknader til de enkelte eiendommene*.

UiO (Universitetet i Oslo) er opptatt å ta vare på sine historiske og tradisjonsrike eiendommer, men er generelt urolig for omfanget av fredete bygninger og uteområder som er inkludert i forskriften. UiO har meldt inn korrigeringer på kart, plantegninger og andre faktaopplysninger. UiO spør om bygningsnumrene i forskriftsvedleggene er det samme som GAB nummer. Videre ber UiO om at omfanget reduseres både på Tøyen og på Blindern. RAs merknad: Dette tas opp under den enkelte eiendom, se punkt 6.2 *Merknader til de enkelte eiendommene*.

UiO ber om at fredningen må resultere i en bedre finansiering til vedlikehold av de fredete bygningene. Universitetet i Oslo mener at Riksantikvarens formulering av formålet med fredningen underkommuniserer konflikten mellom fredning og institusjonens behov for en bygningssmasse som er i aktiv bruk og som skal fungere for sitt formål også i dag. Det er viktig for UiO at materialer som inneholder helsefarlige stoffer kan fjernes uten dispensasjoner fra antikvariske myndigheter. Industriprodukter som ikke lenger er i bruk må kunne erstattes med nye som er tilnærmet like av utseende eller har tilnærmet samme tekniske egenskaper. De mener det må i forskriften åpnes opp for tiltak som omfatter energi- og miljøkrav.

Spørsmål om endringer i SKE-forskriften kapittel 1 med hensyn til arbeidsmiljø

Universitetet har også spilt inn til Riksantikvaren spørsmål om å vurdere at hensyn til arbeidsmiljø bør nevnes i SKE-forskriftens kapittel 1. RA tar innspill om dette med i det videre arbeidet med SKE-forskriften. På grunn av det store arbeidet med å få ferdige de enkelte landsverneplaner vil vi ikke ha kapasitet til å se på forskriftens kapittel 1 i 2014. Dette vil vi komme tilbake til når forskriftskapitlene for den enkelte landsverneplan er ferdig. Vi vil imidlertid understreke at også dagens bestemmelse åpner for dispensasjon i «særlige tilfeller». Her vil hensyn til arbeidsmiljø kunne vektlegges.

UiB (Universitetet i Bergen) UiB uttrykker tilfredshet med prosess og samarbeid i forbindelsen med SKE-prosjektet, og er i all hovedsak fornøyd med utvalget av bygninger til fredning. Universitetet som utpreget byuniversitet tar hånd om mange bygninger med store kulturhistoriske og arkitekturhistoriske verdier. Større pågående ombyggings- og restaureringsarbeid på universitetsområdet viser at fredning ikke trenger være et problem, men snarere et bidrag til vekst og utvikling. Det vil imidlertid bli økt saksmengde fremover og UiB ber Riksantikvaren utvikle enkle og forutsigbare prosedyrer for saksbehandling hos Riksantikvaren. UiB peker spesielt på mangelen på håndverkere med kulturminnekompetanse og oppfordrer Riksantikvaren til å utvikle tiltak som kompetansebank, kurs og opplæring. UiB har kommet med flere forslag til faktakorrigeringer i beskrivelsene. RAs merknad: Disse er tatt til følge. Se kommentarer til de enkelte eiendommer under punkt 6.2 *Merknader til de enkelte eiendommene*.

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet NMBU (tidligere UMB), på Ås
To institusjoner med lang og stolt historie, Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) og Norges veterinærhøgskole (NVH), er pr. 01.01.14 slått sammen til et nytt universitet; Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. NMBU ber i sitt hørings svar om at Riksantikvaren retter opp navn i forskriften. NMBU takker for god prosess gjennom hele SKE-prosjektet. Se også punkt 6.2 *Merknader til de enkelte eiendommene*.

Høgskolen i Hedmark påpeker at begge de to bygningene på Elverum som tilhørte høgskolen, lærerutdanning i Lærerskolealleen 1 og sykepleierutdanning i Kirkeveien 47, nå disponeres av Elverum kommune til kommunale formål.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, nåværende Kommunal- og moderniseringsdepartementet, har ingen merknader til høringsforslaget.

Justis- og beredskapsdepartementet har ingen merknader til høringsforslaget.

Landbruks- og matdepartementet har ingen merknader til høringsforslaget.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har ingen merknader til høringsforslaget.

Fylkesmannen i Vestfold har ingen merknader til høringsforslaget for Nedre Gausen.

Vestfold fylkeskommune anbefaler at fredningen av skolebygningen fra 1898 på Nedre Gausen blir gjennomført. Bygningen representerer en bygningstype og stil som er dårlig representert på fredningslisten for Vestfold, og de er positive til fredningen.

Akershus fylkeskommune gir sin støtte til forslaget i stort, og er spesielt positive til fredningen av den gamle landbrukshøgskolen på Ås, NMBU.

Sør-Trøndelag fylkeskommune er positive til at flere av fredningsforslagene i Sør-Trøndelag omfatter utomhusområder. Det sikrer viktige byrom og landskap av regional og nasjonal verdi. Fylkeskommunen har innhentet uttalelse fra Byantikvaren i Trondheim til sitt hørings svar.

Oslo kommune, Byantikvaren er tilfreds med at viktige eiendommer i Oslo som tilhører Kunnskapsdepartementet nå foreslås fredet. I tillegg anbefaler Byantikvaren at flere av fredningsforslagene økes i omfang både når det gjelder bygninger og utomhusområder for å sikre at kulturmiljøenes helhet og sammenheng ivaretas. Sekundært anbefaler Byantikvaren at eiendommene Byantikvaren ønsker fredet i tillegg til forskriftens omfang reguleres til hensynssone for bevaring av kulturmiljø. Se også punkt 6.2 *Merknader til de enkelte eiendommene*.

Oslo kommune har ingen merknader til høringsforslaget. Oslo kommune er positive til at viktige kulturminner i Oslo sikres vern og at det gjennom kulturminnefaglige vurderinger gjøres prioriteringer for ulike typer vern. Kommunen påpeker at det er viktig at fredningene kan imøtekomme fremtidige endrede behov og eventuell ny bruk, samtidig som kulturminneverdiene ivaretas. Se også punkt 6.2 *Merknader til de enkelte eiendommene*.

Grimstad kommune har ingen merknader til høringsforslaget.

Fortidsminneforeningen, Avdeling Aust-Agder støtter forslaget om fredning av Dømmesmoen. Spesielt verdifullt er park/hageområdet som til alle tider har vært godt holdt, og fortsatt bør tas vare på og videreføres.

Advokatfirmaet Harris har på vegne av Opplysningsvesenets fond sendt inn merknader vedrørende eierskapet til to av eiendommene. Landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet omfatter to bygninger som står på grunn som eies av Opplysningsvesenets fond (OVF). Det gjelder Fysikkbygningen på Blindern i Oslo og Langnesveien 3B i Tromsø. Advokatfirmaet skriver i sin høringsuttalelse at OVFs eiendom ikke kan regnes som statlig. OVF har ingen innvendinger mot at bygningene fredes etter § 22 a nå, men ber om at prosessen tar hensyn til at OVFs eiendom er i privat eie. Riksantikvarens merknad: Riksantikvaren har hatt dialog med OVF vedrørende saken og viser til Miljøverndepartementets (nå KLD) vurdering av fredning av bygninger og anlegg i statlig eie sendt Riksantikvaren 19.mars 2001. KLD slår fast at OVF er å oppfatte som statlig i denne sammenheng.

Riksantikvarens kommentarer:

Riksantikvaren registrerer at mange stiller seg positive til at eiendommene blir fredet, og at flere vil følge opp fredningene i planverk og med forvaltningsplaner. Dette er svært gledelig. Vi er også glade for å registrere at anleggene som nå fredes i lang tid har blitt ansett som, og behandlet som, bygninger med store kulturhistoriske og arkitektoniske verdier.

Riksantikvaren er imponert over den enorme innsatsen de statlige sektorene har lagt ned i arbeidet med landsverneplanene. Arbeidet har resultert i at de viktige kulturminnene i statlig eie har fått, eller er i ferd med å få, formalisert vernestatus. Dette har bidratt til at det representative utvalget i fredningslisten er styrket på flere områder. Flere hørings svar mener beskrivelsene av objektene ikke har vært presise nok i standardformuleringene i forskriften. Riksantikvaren har derfor foretatt en gjennomgang av tekstene på alle bygninger med interiørfredning og presisert disse.

Flere påpeker at fredningen ikke må være til hinder for bruk av bygningene eller utomhusarealene. Riksantikvaren ønsker at fredete objekter blir brukt. Dette mener vi er en viktig forutsetning for vern. Vi vurderer at det er tatt tilstrekkelig hensyn til bruk og utvikling av fredete byggverk og anlegg i de generelle bestemmelsene i SKE-forskriften kapittel 1. Riksantikvaren har ikke myndighet til å bestemme hva slags type bruk bygningene og anleggene skal ha. Endringer på de fredete objektene som følge av bruk og utvikling må behandles konkret i hvert enkelt tilfelle.

Riksantikvaren ønsker en god dialog om de fredete eiendommene. Det er vesentlig at kulturminnemyndigheten kontaktes tidlig i prosessen ved planlegging av tiltak. Tidlig avklaring av tiltak vil avhjelpe saksmengden vesentlig. Det skal utarbeides forvaltningsplaner for alle objekter, og der vil kulturminneverdiene bli beskrevet og tydeliggjort slik at den videre forvaltning blir lettere og mer forutsigbar.

Riksantikvaren legger fortløpende alle fredete objekter inn i kulturminnedatabasen Askeladden, og AskeladdenID er påført vedleggene til forskriften. Når det gjelder objekter i verneklasse 2, vil dette ta noe lenger tid, men det er besluttet at også disse skal inn i Askeladden. Riksantikvaren kan ikke vise til objekter i verneklasse 2 i forskriften, da disse ikke er fredet. I fredningsforskriften er fredningsobjektene angitt med kart og plantegninger som viser fredningens omfang. For nærmere beskrivelse og foto for verneklasse 1 og 2 vises til landsverneplanene som er å finne på:
http://www.riksantikvaren.no/Norsk/Prosjekter/Landsverneplaner/Landsverneplaner_og_fredningsvedtak/

Hørings svar som supplerer faktainformasjon, påpeker feil i bygningshistorikk/årstall og bidrar til presisering av standardformuleringer er kontrollert og rettet opp der Riksantikvaren har sett

at dette har vært feil eller utydelig. Forslag til endring av bygningsnavn kommenteres under de enkelte eiendommene.

I forskriftsvedleggene vises det til bygningenes bygningsnummer. Dette het tidligere GAB nummer.

Riksantikvaren viser til at tilskuddsordningen pr i dag gjelder private eiere.

Riksantikvaren viser til SKE-forskriftens kapittel 1 (§ 1-3 og § 1-4) vedrørende tiltak, vanlig vedlikehold og dispensasjon. Riksantikvaren ser at energi- og miljøkrav er forhold som omfatter alle bygningene i forskriftens utvalg. Pr i dag beskriver SKE-forskriftens kapittel 1 reglene for dispensasjon – herunder forhold til energi- og miljøkrav.

6.2. Merknader til de enkelte eiendommene

Høgskolen i Nord Trøndelag, Røstad (vedlegg nr. 3)

Statsbygg mener Riksantikvaren har utvidet interiørfredningen. Riksantikvaren ser at det er en fordel at interiøromfanget presiseres og at det i realiteten ikke er uenighet mellom Statsbygg og Riksantikvaren om omfanget. Interiørfredningen i *hovedbygningen* omfatter 1. – 3. etasje samt trappeløpene gjennomgående fra kjeller. Oppdaterte skraverte plantegninger er lagt til vedlegget til forskriften.

Høgskolen i Sør Trøndelag, Bispegata (vedlegg nr. 4)

Statsbygg ønsker interiøromfanget i *Rødbygget* ut. Riksantikvaren har etter nærmere vurdering redusert interiørfredningen til å gjelde 1. og 2. etasje samt trappeløp gjennomgående fra kjeller.

Sør-Trøndelag fylkeskommune støtter i sin høringsuttalelse at interiørene i *Garasjebygningen* og *Vaskeribygningen* er tatt ut.

Høgskolen Stord/Haugesund, Rommetveit (vedlegg nr. 5)

Statsbygg gjør oppmerksom på at *musikkpaviljongen* har påbygget nytt inngangsparti. Riksantikvaren har skrevet denne opplysningen i fredningsteksten. Resten av teksten endres ikke og omfanget beholdes uendret.

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), tidligere NVH (vedlegg nr. 8)

NMBU opplyser i sitt høringssvar om navneendringen i forbindelse med sammenslåingen. Landsverneplanen er utarbeidet før NMBU ble etablert, og teksten i forskriften for fredete bygninger innenfor den tidligere institusjonen er beholdt uendret. Det nye navnet er kun brukt som overskrift for komplekset for Norges veterinærhøgskole.

Byantikvaren i Oslo ber om at fredningen utvides og at bygg 5 (Seksjon for genetik) og bygg 12 (Institutt for mattrygghet og infeksjonsbiologi) innlemmes i fredningen i tillegg til alléen fra Thulstrups gate opp til hovedbygningen fra 1880. Riksantikvaren gjør oppmerksom på at hele komplekset med bygninger og uteområder har vært behandlet i landsverneplanprosessen, og tas ikke opp til ny vernevurdering. Riksantikvaren bekrefter at hele interiøret i den gamle hovedbygningen, Lindern gård er med i fredningsomfanget.

Norges idrettshøgskole (vedlegg nr. 9)

Byantikvaren i Oslo anbefaler at anlegget fra 1969 inkludert grøntelementene fredes. Det vil sikre helheten i anlegget og gjøre fredningen mer konsistent. Riksantikvaren gjør oppmerksom

på at Norges idrettshøgskole har vært behandlet i landsverneplanprosessen, og tas ikke opp til ny vurdering.

NTNU, Kalvskinnet (vedlegg nr. 12)

Elvegata 17. NTNU opplyser at bygningen hadde ved oppføringen i 1915 to likeverdige innganger fra gatesiden. Rundt 1950 ble det etablert et nytt midtstilt inngangsparti, og en del interiørmessige endringer ble utført. En god del av den faste innredningen kan antas å være etablert i samme tidsrom. NTNU mener at interiørfredning bør spesifiseres nærmere. Riksantikvaren har gjort nærmere undersøkelser og avgrenset interiørfredningen til deler av bygningen. Omfang av interiørfredning er skravert på vedlagte plantegninger. Fredningsomfanget er koordinert med pågående tiltak på bygningen.

Skansevakta. NTNU spør om det er en forglemmelse at bygningen ikke er vist i vedlegget. Riksantikvaren viser til at bygningen allerede er fredet og den inngår derfor ikke i dette vedtaket.

Gunnerushuset. NTNU påpeker at det er uklart om kjelleren omfattes av interiørfredningen. Riksantikvaren ser at omfanget ikke er tydelig nok beskrevet. Riksantikvaren har etter undersøkelser og dialog med NTNU vurdert deler av kjelleren i fredningsklasse. Riksantikvaren har lagt inn oppdaterte og skraverte plantegninger for de etasjene og deler av bygningen som omfattes av interiørfredning. Sør-Trøndelag fylkeskommune mener at Gunnerus bibliotek og boktårn bør inkluderes i fredningsomfanget fordi de er gode representanter for modernismen i Trondheim. Riksantikvaren gjør oppmerksom på at bygningene har vært behandlet i landsverneplanprosessen, og tas ikke opp til ny vurdering.

NTNU, Gløshaugen (vedlegg nr. 13)

NTNU påpeker flere feil i omfanget av *utomhusområdet* som er tatt med i høringsforslaget; deler av høgskoleparken er allerede vedtaksfredet og flere bruksnummer som er ført opp eies av Trondheim kommune eller er ikke-eksisterende. Riksantikvaren ser at vedlegget for Gløshaugen som ble sendt ut på høring listet opp gårds- og bruksnummer som knytter seg til vedtaksfredningsområdet nord for hovedbygningen. Riksantikvaren har endret forskriftsvedlegget og det vises nå kun til gårds- og bruksnummer som fredes i denne forskriften.

Utomhus. Omfanget av utomhusfredningen ønsker NTNU tydeligere markert på kart. Riksantikvarens kart gjengir denne forskriftens omfang, altså ikke tidligere fredete bygninger eller områder.

Gamle fysikk. Omfanget av interiørfredning bes tydeliggjort ved at plantegninger legges inn også for kjeller og 2. etasje. Riksantikvaren har tydeliggjort i teksten at trappeløpene fredes gjennomgående og har derfor ikke lagt inn flere plantegninger. Stort rom i 3. etasje, opprinnelig auditorium over to etasjer (2. og 3. etasje), nå delt opp med lettvegger, fredes for å ta vare på sporene fra auditoriet i taket. NTNU påpeker at det aldri vil være snakk om å tilbakeføre opprinnelig auditorium og ber om at teksten tydeliggjøres. Riksantikvaren presiserer teksten ved å skrive at formålet med fredningen er å *vise*, ikke opprettholde, opprinnelig rominndeling.

Hovedbygningen ble vedtaksfredet i 1994 med eksteriør og deler av interiør. Interiørfredningen utvides nå til også å gjelde noen rom i 1. og 3. etasje (se vedlegg nr. 13). NTNU ber om at det totale fredningsomfanget tas med og redegjøres for i forskriften. Riksantikvaren gjør oppmerksom på at det er ikke tillatt i forskriften å inkludere tidligere fredningsvedtak, da forskriftens omfang kun skal vise det som aktiv fredes nå. Riksantikvaren refererer til det tidligere fredningsvedtaket i beskrivelsen i det aktuelle vedlegget.

Infohuset er tidligere fredet og derfor ikke omtalt i denne forskriften.

Riksantikvaren forstår NTNUs ønske om å få en samlet oversikt over tidligere fredningsvedtak og denne nye forskriften. Et samlet kart med tidligere vedtak og denne forskriften vil man kunne se ved å gå inn på Kulturminnesøk etter at denne forskriften er vedtatt. Dersom dette ikke er tilstrekkelig vil vi oppfordre NTNU til ta kontakt med Riksantikvaren for å diskutere hva som kan være til hjelp.

NTNU ber om en nærmere presisering av interiørfredningen for *Vestre Gløshaugen*. Riksantikvaren opprettholder full interiørfredning og mener teksten er dekkende.

Lerchendal. NTNU ber om at navnet skrives riktig. Riksantikvaren har tatt korrekt skrivemåte til følge. Sør-Trøndelag fylkeskommune ber om at interiøret i sidebygningen vurderes på nytt. Riksantikvaren gjør oppmerksom på at bygningen har vært behandlet i landsverneplanprosessen, og tas ikke opp til ny vurdering.

UiB, Allégaten 70 (vedlegg nr. 14)

UiB ber om at syv styvede lindetrær i alléen nord for inngangen til Geofysisk institutt fredes. Syv av de gamle trærne har stått der siden Johann Friederich Foswinckel plantet lind i Nygårdsalléen i 1753. Tre trær er av nyere dato. Riksantikvaren anbefaler å innlemme lindetrærne i verneklasse 2 og utvider ikke fredningsområdet her.

UiB, De kulturhistoriske samlinger (vedlegg nr. 16)

UiB påpeker at hagen rundt De kulturhistoriske samlingene er fragmentert og at lite av det opprinnelige anlegget er tilbake. UiB ønsker at vegetasjonen fritas fra fredning. Riksantikvaren ser ingen grunn til å endre ordlyden i fredningsformålet. Det er hovedstrukturen i vegetasjonen i anlegget som fredes. Forvaltningsplanen vil også være et hjelpemiddel til å tydeliggjøre hva fredningen innebærer. UiB ønsker at fem styvede lindetrær ved trappen opp til De kulturhistoriske samlinger fredes. Lindetrærne som står igjen etter Fasting allé, er blant de eldste kultursporene som i dag finnes i universitetsområdet og denne delen av Bergen sentrum. Riksantikvaren anbefaler å innlemme trærne i verneklasse 2 og utvider ikke fredningsområdet.

UiB, Universitetsadm. Muséplass 1 m.fl. (vedlegg nr. 18)

UiB ber om en styvet lind i hagen ved nordøstre vegg av Christiesgt. 20 fredes. Lindetrærne som står igjen etter Fasting allé, er blant de eldste kultursporene som i dag finnes i universitetsområdet og denne delen av Bergen sentrum. Riksantikvaren anbefaler å innlemme lindetreet i verneklasse 2 og utvider ikke fredningsområdet.

UiB, Muséplass 3, De naturhistoriske samlinger (vedlegg nr. 19)

Botanisk hage UiB ønsker at vegetasjonen fritas fra fredningen. Riksantikvaren mener at formålet med fredningen ikke hindrer ønsket fleksibilitet. Det er hovedstrukturen i vegetasjonen i anlegget som fredes. Forvaltningsplanen vil også være et hjelpemiddel til å tydeliggjøre hva fredningen innebærer. Den historiske bruken av Botanisk hage som sted for forskning og utprøving av ulike typer planter er en viktig begrunnelse for fredningen. Det er viktig at funksjonen til Botanisk hage opprettholdes i fremtiden. For å tydeliggjøre dette vil Riksantikvaren føyet til en setning i forskriften om at formålet skal ikke være til hinder for vitenskapelig aktivitet knyttet til plantematerialet.

Veksthuset. UiB ønsker at funksjon og fotavtrykk samt de opprinnelige bygningselementene som finnes fredes, men ikke bygningen i seg selv. UiB skriver at bygningen er liten og upraktisk samt at fredning vil hindre ombygging og muligheter for fortsatt aktiv drift.

Riksantikvaren mener at nødvendige tiltak som sikrer fortsatt aktiv drift av veksthuset lar seg gjøre innenfor rammene for fredning, men ser at formålsbeskrivelsen bør justeres. Riksantikvaren har endret ordlyden under «formål». Formål nå lyder:

Formålet er å sikre veksthuset som et formålsbygd viktig element i virksomheten rundt Naturhistorisk museum på Muséplass. Formålet med fredningen er videre å sikre arkitektoniske og kulturhistoriske verdier ved bygningen.

Naturhistorisk museum. Riksantikvaren har i dialog med UiB kommet frem til en liste over større løst inventar som fredes. Listen følger forskriften. I dialog med UiB har Riksantikvaren justert omfanget på interiørfredningen av Naturhistorisk Museum. Dette som ledd i pågående større rehabiliteringsprosjekt ved museet. Omfang av fredning i nordfløyen er redusert til den midtgående søylerekken i to etasjer. Omfang av interiørfredning i midtfløyen mot sørfløyen er justert i henhold til enigheten om rehabiliteringsprosjektet.

UiB, Fastings Minde (vedlegg nr. 20)

UiB ønsker at fire gamle lindetrær ved Fastings Minde fredes. Lindetrærne som står igjen etter Fasting allé, er blant de eldste kultursporene som i dag finnes i universitetsområdet og denne delen av Bergen sentrum. Riksantikvaren anbefaler å innlemme lindetrærne i verneklasse 2 og utvider ikke fredningsomfanget.

UiB, Tingvika (vedlegg nr. 24)

UiB ønsker interiørfredning i nauset for å sikre badstukaret i tre som opprinnelig sto i et eget bakrom. Karet/stolen var koblet til en vedovn for oppvarming av damp. Ovn er fjernet, men pipen er intakt. Badstukaret står i dag på Hardanger folkemuseum. UiB skriver at utedoen på Tingviken er plassert feil på kart. Riksantikvaren har rettet opp kartet. Fredningsomfanget på Tingviken har vært behandlet i landsverneplanprosessen, og tas ikke opp til ny vurdering. I tillegg ber UiB om at hele eiendommen fredes fordi hus og hage utgjør en helhet. Ullensvang herad redegjør i sitt høringssvar for at eiendommen er regulert til friområde etter gjeldende reguleringsplan. Mesteparten av eiendommen er også vist i kommuneplanen med en egen hensynssone (H730_47, *Bandlegging etter lov om kulturminne*). Heradet vil utvide denne hensynssonen som følge av at nauset fredes. Riksantikvaren er tilfreds med lokal regulering og tar ikke innspillet fra UiB til følge.

UiB, Universitetsbiblioteket (vedlegg nr. 26)

UiB ønsker at de syv lindetrærne langs sørveggen til Universitetsbiblioteket fredes. Lindetrærne som står igjen etter Fasting allé, er blant de eldste kultursporene som i dag finnes i universitetsområdet og denne delen av Bergen sentrum. Det er foreslått utomhusfredning ved universitetsbiblioteketsteområdet på inngangssiden og mot nordøst. Riksantikvaren ser at avgrensningen mot sydvest er vært unøyaktig og har justert avgrensningen på utomhusområdet i forskriften i tråd med hensikten med utomhusfredningen.

UiO, Blindern (vedlegg nr. 30)

BL09/10 Eilert Sundt Blokk A/B. UiO (Universitetet i Oslo) ønsker rettelse av bygningsnavn til Blokk A/B. Riksantikvaren tar dette til følge.

BL10 Eilert Sundt Blokk B. UiO spør om pergolaen inngår i utomhusomfanget eller som del av eksteriøret av bygningen. Riksantikvaren regner pergolaene på Blindern som del av utomhusfredningen.

BL11 Harriet Holters hus. UiO spør om vindfanget er med i omfanget, siden det ikke vises på kart. Riksantikvaren ser at kartet for Harriet Holters hus mangler vindfanget og har endret dette. Vindfanget er med i omfanget.

BL13 Vilhelm Bjercknes. UiO påpeker feil ved interiøromfanget i vestibylen. Riksantikvaren ser at ved en feil er halve vestibylen skravert. Plantegningen er nå rettet opp med riktig skravur. Plantegning for Vilhelm Bjercknes hus er oppdatert.

BL15 Farmasibygningen. UiO påpeker feil ved navnet. Riksantikvaren har rettet opp navnet til Farmasibygningen.

BL26 Svein Rosslands hus (Astrofysikk). UiO etterlyser klarhet i interiøromfang på bygningen. Riksantikvaren har ved en feil lagt ved skravert plantegning for 1. etasje. Fredningsomfang for bygningen gjelder hele interiøret i alle etasjer og plantegninger er derfor ikke del av vedlegget.

UiO sier i sin høringsuttalelse at *BL02 Kristian Ottesens hus* og *BL03 Frederikke* må tas ut av forskriftfredningen. Riksantikvaren har diskutert dette både med Kunnskapsdepartementet og i eget møte med UiO (se kapittel 5). Riksantikvaren har i samråd med Universitetet i Oslo lagt til en særbestemmelse i forskriften som åpner for tiltak på *BL03 Frederikke*. Særbestemmelsen gir universitetet mulighet til å bygge på *Frederikke* med tilbaketrunkne etasjer så lenge utomhusfredningen av *Frederikkeplassen* ikke påvirkes. Bestemmelsen blir som følger:

På følgende bygning kan det tillates eksteriørmessige og volummessige endringer, for eksempel tilbaketrunkne etasjer:

a) Universitetet i Oslo – Blindern- BL03 Frederikke, gnr/bnr 44/85, Oslo kommune.

Tiltak som reduserer omfanget av utomhusfredningen av Frederikkeplassen tillates ikke. Tiltak skal på forhånd godkjennes av forvaltningsmyndigheten, jf. § 1-7

BL02 Kristian Ottesens hus fredes i tråd med landsverneplanen.

Byantikvaren i Oslo støtter fredningen og understreker at det er viktige enkeltbygninger av svært høy verdi både som arkitektur og som universitetshistorie. Dette gjelder også HF-bygningen og Sophus Bugges hus som anbefales fredet. Byantikvaren anbefaler videre at hele det sammenhengende utomhusanlegget fra SV-komplekset til *Frederikkeplassen* fredes både for å sikre sammenhengen i bygningsstrukturen og ikke minst kontinuiteten i Blindernaksen. Riksantikvaren vurderer ikke flere bygninger på campus inn i fredningsomfanget. Forskriftens omfang er resultat av en lang og grundig prosess mellom Kunnskapsdepartementet, Statsbygg, utdanningsinstitusjoner i kunnskapssektoren og RA.

Når det gjelder Blindernaksen anser Riksantikvaren den ivaretatt ved utomhusområdet mellom plassen foran SV-komplekset og *Frederikkeplassen* er plassert i verneklasse 2.

UiO, Sentrum (vedlegg nr. 31)

SE37 Observatoriet. UiO støtter forslaget om fredning av meridianstøtten ved Observatoriet og den funksjonelle sammenheng med meridianrommet.

SE07 Frederiksgate 3. Riksantikvaren har i forskriftsvedlegget til *SE07 Frederiksgate 3* lagt ved skravert plantegning for 3. etasje for å vise omfanget av fredningen. Fredningen omfatter kun himlingen. Følgende tekst er lagt til i formål: *Formål for fredning av interiør i 3. etasje er å sikre himlingen.*

UiO, Tøyen (vedlegg nr. 32)

TØ10 og 11 Portnerstuer i Blyths gate. UiO påpeker feil i kart, bygningsnavn. Riksantikvaren har rettet opp dette.

TØ03 Botanisk museum. UiO ber om at interiørene i 2. og 3. etasje tas ut av fredningsforslaget for å ha størst mulig fleksibilitet i forhold til fremtidige funksjonelle løsninger. Riksantikvaren tar ikke innspillet til følge. I denne sammenheng viser vi til dispensasjonsbestemmelsen i §1-4. UiO viser til at riktig navn er «Lids hus». Riksantikvaren tar ikke innspillet til følge da navnene er godt innarbeidet i tidligere prosess og i dagligtale.

TØ04 Geologisk museum. UiO har i forbindelse med planene for ombygginger bedt om at utstillingssalene i 2. etasje tas ut av fredningsforslaget. Riksantikvaren tar ikke innspillet til følge. Det vises til pågående saksbehandling for ombygging av TØ04 Geologisk Museum der UiO og Riksantikvaren er i dialog. UiO viser til at riktig navn er «Waldemar C. Brøggers hus». Riksantikvaren tar ikke innspillet til følge da navnene er godt innarbeidet i tidligere prosess og i dagligtale.

TØ05 Zoologisk museum. UiO påpeker feil at lager/oppbevaringshus tilbygget ved parkeringsplass mot nord er angitt som fredet på kartet i forskriften. Riksantikvaren har rettet opp feilen og endret kart. UiO viser til at riktig navn er «Robert Collets hus» og ber om at navnet endres. Riksantikvaren tar ikke innspillet til følge da navnene er godt innarbeidet i tidligere prosess og i dagligtale. UiO sier at trapperommet mot nord må gi bygningen god logistikk og tilpasses universell utforming. Riksantikvaren behandler alle tiltak som meldes inn for behandling.

Riksantikvaren forstår UIOs ønske om bruk av de nye navnene. Disse vil henvises til i kulturminnebasen Askeladden.

TØ07 Victoriahuset. UiO påpeker feil ved navn. Riksantikvaren har endret navn til bygning.

Gamlehagen. UiO ber videre om at Gamlehagen tas ut av fredningsforslaget. Riksantikvaren har tidligere i prosessen tatt ut av fredningsomfanget Fjellhagen i botanisk hage. Gamlehagen knytter seg direkte til Hovedbygningen og Tøyen Hovedgård og Riksantikvaren opprettholder fredningsomfanget. Det er hovedstrukturen i vegetasjonen i anlegget som fredes. Forvaltningsplanen vil også bli et hjelpemiddel til å tydeliggjøre hva fredning innebærer.

Byantikvaren i Oslo anbefaler fredningen av Tøyenanlegget. Det anbefales også at hele parkanlegget med botanisk have og driftsarealer samt utomhusanlegg som binder museumsbygningene sammen bør fredes for å sikre anlegget som helhet. Universitetsområdet på Tøyen har vært behandlet i landsverneplanprosessen, og tas ikke opp til ny vurdering. Riksantikvaren bekrefter at hele interiøret i den gamle hovedbygningen fredes.

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), tidligere UMB (vedlegg nr. 33)

Landsverneplanen er utarbeidet før NMBU ble etablert og teksten i forskriften for fredete bygninger innenfor den tidligere institusjonen er beholdt uendret. Det nye navnet er kun brukt som overskrift for komplekset på campus Ås. NMBU har meldt inn diverse korrigeringer på bygningsnavn og andre faktaopplysninger. Riksantikvaren har tatt disse til følge.

Aud Max. NMBU påpeker i høringssvaret at tekniske rom på kjelleren er medtatt i forskriften og ønsker at disse tas ut av omfanget. Riksantikvaren tar dette til følge og har endret fredningsomfanget på kjelleren Aud Max slik at tekniske rom ikke inngår. Riksantikvaren har

etter forslag fra NMBU presisert formålsteksten på kompleksnivå slik at hvilke bygninger som ligger utenfor kjerneområdet nevnes spesifikt.

NMBU skriver at kartet som følger forskriften er lite lesbart. Riksantikvaren viser til begrensningene forskriftsformatet har på størrelse på kart og har ikke mulighet til å endre dette. Alle kart kan oversendes i storformat etter forespørsel.

Utomhus / Den Fredrikshaldske Kongevei. NMBU påpeker at deler av utomhusområdet går over kommunal grunn. Riksantikvaren har henvendt seg til Ås kommune for aksept for forenklet fredningsprosess etter § 22a for delen av utomhusområdet som går over kommunal grunn. Ås kommune har ikke akseptert dette. Omfanget av utomhusfredningen i forskriften er derfor redusert til kun å omfatte statlig grunn. (Se også kapittel 4 «Eierskap».)

Akershus fylkeskommune er svært positive til at kjerneområdet på UMB fredes. De skriver at området nær Kongsveien er komplisert med hensyn til vernestatus. Riksantikvaren viser til SKE-prosjektet og kongelig resolusjon der statens viktigste kulturhistoriske bygninger skal tillegges ulike kategorier for vern, verneklasse 1 fredning og verneklasse 2 vern. Som ledd i arbeidet med landsverneplanen er ulike bygninger, etter en kulturminnefaglig vurdering tillagt ulik vernekategori. Gjennom forskriften fredes bygninger valgt ut i verneklasse 1. Behandling av tiltak på bygninger i verneklasse 1 tilfaller Riksantikvaren. Tiltak på alle bygninger i verneklasse 2 behandles av fylkeskommunen selv om de ligger i et område som ellers har bygninger i verneklasse 1. Fylkeskommunen peker på de arkitektoniske kvalitetene ved Studentsamfunnet fra 1934. Riksantikvaren kan opplyse at bygningen er ikke statlig eid og fredes dermed ikke i landsverneplansammenheng.

Sem Øvre (vedlegg nr. 34)

UMB har meldt inn diverse korrigeringer på bygningsnavn og andre faktaopplysninger. Riksantikvaren har tatt dette til følge.

Akershus fylkeskommune stiller spørsmålstegn ved om landskapsvernområdet gir godt nok vern av utomhusanlegget, og savner videre en begrunnelse for hvorfor hovedbygningen vernes, men ikke fredes. Akershus fylkeskommune viser også til problemstillingen på landskapsvernområdet, der forskriften (om landskapsvern) ikke angir at tiltak innenfor området skal oversendes Akershus fylkeskommune for uttalelse. De ber om at Riksantikvaren i større grad klargjør retningslinjene for forvaltning av utomhusområdet på Sem Øvre. Utomhusområdet inngår hverken i verneklasse 1 eller verneklasse 2 og omfanget inngår derfor ikke i landsverneplanen. Slik Akershus fylkeskommune beskriver er Fylkesmannen i Oslo og Akershus forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet. For bygningene som er inkludert i verneklasse 2 skal fylkeskommunen behandle ev. tiltak.

Riksantikvaren mener at de bygningene som er foreslått fredet i landsverneplanen er de som tydeligst forteller Småbrukslærerskolens historie, og forskriften blir derfor ikke endret. Sem Øvre ligger i et landskapsvernområde og man har i landsverneplanprosessen ikke vurdert det som riktig å frede utomhus av Sem Øvre.

UMB stiller spørsmål om benevnningen av bygningen Korntørke. Riksantikvarens oppfatning er at siloen (bygget i 1921) ligger vest for Driftsbygningen og skal ikke forveksles med Korntørke (bygget i 1918). (Se også kapittel 4 «Eierskap».)

Skådalen kompetansesenter (vedlegg nr. 36)

Byantikvaren i Oslo ønsker i sin høringsuttalelse en utvidelse av fredningen ved å innlemme

svømmehallen fra 1978 som også er tegnet av Sverre Fehn. Riksantikvaren gjør oppmerksom på at denne er tidligere vurdert i landsverneplanprosessen og tas ikke opp til ny vurdering.

Statsbygg opplyser om at bruker skal flytte ut. Statsbygg er opptatt av at eiendommens sektorhistoriske og arkitektoniske verdier skal ivaretas gjennom bruk og at dette må skje i dialog med eksisterende og nye brukere hvor bygninger og utomhusområdet tilpasses brukernes behov. Fremtidig bruk knytter seg også til myndighetskrav om universell utforming, miljø og brann. Statsbygg foreslår at fredningsformålet og omfanget reduseres fra å omfatte det komplette anlegget til deler av anlegget så det gir et representativt utvalg. Statsbygg ser fredning av interiører å være spesielt problematisk.

På grunnlag av felles befarings med Statsbygg 07.11.13 har Riksantikvaren redusert fredningsomfanget med å ta ut interiørfredninger på to av bygningene og foreslått utomhusområde, men slik at den arkitektoniske helheten i Sverre Fehn-anlegget likevel beholdes.

Bredtvedtveien 4-6-8-10 (vedlegg nr. 37)

Byantikvaren i Oslo anbefaler fredning av anlegget, men ser fredningen som fragmentert og kulturminnefaglig svak om utomhuselementer som ramper, trapper, terrasse, sementdekke i form av staver som former gangstier og plassinnramninger i anlegget ikke inkluderes. Riksantikvaren gjør oppmerksom på at anlegget har vært behandlet i landsverneplanprosessen, og tas ikke opp til ny vurdering.

Statsbygg ber om redusert interiørfredning. På grunnlag av felles befarings med Statsbygg 30.oktober 2013 begrenser Riksantikvaren interiørfredningen til korridorer og ett kontor/tidligere stue i 4. etasje.

Langnesvn. 3B, Tromsø (vedlegg nr.38)

Statsbygg mener Riksantikvaren har utvidet interiørfredningen til å omfatte kjeller og loft. Riksantikvaren ser at interiørfredningen bør presiseres slik at omforent omfang tydeligere kommer frem. Interiørfredningen i Langnesvn. 3B gjelder 1. og 2. etasje, hvelvet i kjelleren samt trappeløp fra kjeller og trapp fra loft opp til tårnrommet. Oppdaterte og skraverte plantegninger er lagt ved forskriften.

St. Olavsgt. 32, Oslo (vedlegg nr.40)

Byantikvaren anbefaler fredningen av dette viktige bygningsanlegget og er positive til at alle interiører og hele hageanlegget inngår i fredningsforslaget.

Både Statsbygg og UiO ønsker i sine høringssvar at hageanlegget (Akademihagen) tas ut av fredningsforslaget. Det pågår et utredningsarbeid om fremtidig bruk av bygningene rundt Tullinløkka, og UiO/Statsbygg mener det er viktig å holde handlingsrommet åpent for hvordan området best kan videreutvikles i en byplanmessig kontekst. Riksantikvaren er allerede med i disse prosessene. I møte den 05. desember 2013 mellom UiO, SB og RA ble det derfor besluttet at hageanlegget utgår i denne omgang. For ordens skyld presiseres det at lyssjaktene langs nordvestre fløy og obeliskene innerst i nordre gårdsrom fortsatt inkluderes i fredningen. Nederst i hagen står to kontrollbaser/ målepunkt i stein som har hatt betydning for oppmålingen av Norge og er beskyttet av Matrikkelloven. Statens kartverk omtaler kontrollbasene i sin verneplan (*Verneplan for kart og oppmåling, 2011*). Riksantikvaren understreker kontrollbasenes kulturminneverdi og forutsetter at de tas tilbørlig hensyn til i den videre planleggingen.

Statsbygg ønsker at hovedsakelig kjeller og loft tas ut av interiørfredningen i både

hovedbygning og anneks. Riksantikvaren tar forslaget til følge og plantegninger med begrenset interiørfredning er lagt inn i forskriften.

7. Forhold knyttet til naturmangfoldloven

Prinsippene i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) §§ 8-12 skal legges til grunn ved offentlig myndighetsutøvelse som berører naturmangfoldet.

Riksantikvaren har gjort søk i Artsdatabankens Artskart og Naturbasen til Direktoratet for Naturforvaltning for å fremskaffe nødvendig kunnskap for beslutningsgrunnlaget. Det er søkt på hver eiendom som er berørt av SKE-forskriften kapittel 9.

Riksantikvarens sammenstilling av funn som er registrert i Artskart eller Naturbasen ble lagt ved høringsbrevet av 14. mai 2013 til uttalelse. Det kom ikke inn merknader til dette eller informasjon om andre kjente funn til høringen.

Etter vurdering av fredningsforslagets konsekvenser for naturmangfoldet i tråd med bestemmelsene i naturmangfoldloven kan ikke Riksantikvaren se at fredningen vil påvirke naturmangfoldet i negativ retning på noen av eiendommene.

8. Følger av fredningen

Forskriften har bestemmelser som skal bidra til å sikre formålet med fredningen. Bestemmelsene for sektorens fredete byggverk og anlegg vil fremkomme av forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kap. 1. Kulturminnelovens bestemmelser gjelder utfyllende i tillegg til forskriftens spesielle bestemmelser.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. Generelt må ingen rive, skade, bygge om eller flytte, skifte ut bygningselementer eller materialer, forandre overflater eller foreta andre endringer som går lenger enn vanlig vedlikehold. Med vanlig vedlikehold menes å ta vare på og reparere de eksisterende bygningselementer og detaljer som dører, vinduer, listverk, gerikter og overflatebehandlingen.

Det er eier som har ansvar for det løpende vedlikeholdet av fredete byggverk og anlegg. Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete byggverk er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre elementene. Vedlikehold av fredete byggverk og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

Tiltak ut over vanlig vedlikehold på fredete byggverk og anlegg krever tillatelse etter forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kap. 1, § 1-4 jf. kulturminnelovens § 15a. Dette gjelder også for fast inventar i de byggverk og anlegg der interiøret omfattes av fredningen, større løst inventar som omfattes, samt for park- og grøntanlegg med tilhørende elementer som inngår i fredningen.

I henhold til forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kap. 1, § 1-4 jf. kulturminneloven § 15a kan Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir myndighet (forvaltningsmyndigheten) - i særlige tilfeller gjøre unntak fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i kulturminnet

(dispensasjon). Dersom et fredet byggverk går ut av statlig eie er det fylkeskommunen eller Sametinget som er dispensasjonsmyndighet. Det følger av ansvarsforskriften § 12 nr. 2.

Søknad om tillatelse sendes dispensasjonsmyndigheten som avgjør om tiltaket kan iverksettes eller ikke. Oppstår det tvil om hva som kan anses som vanlig vedlikehold, skal dispensasjonsmyndigheten likeledes kontaktes.

9. Økonomiske og administrative konsekvenser

I henhold til utredningsinstruksen fastsatt ved kgl.res. 18. februar 2000 og revidert ved kgl.res. 24. juni 2005 skal økonomiske og administrative konsekvenser av fredningen utredes.

I samsvar med kravene i forvaltningsloven er følgene av fredningen godt opplyst, både gjennom det arbeidet sektorene har gjort i prosessen med utvelgelsen av de objekter som skal fredes, og gjennom høringen. Ved at eierne ved fagdepartementene med underliggende virksomheter selv har deltatt i denne prosessen, har de underveis også vurdert konsekvensene ved ulike former for vern, i dette tilfelle fredning. Statsbygg som eier og en rekke organisasjoner har også hatt anledning til å uttale seg i forbindelse med høringen.

I samråd med sektorene har Riksantikvaren lagt vekt på å komme frem til forslag som ivaretar de nasjonale verdiene av statens eiendommer, og som samtidig legger til rette for utnyttelse av eiendommene. Fredningen griper ikke inn i eksisterende bruk.

Vi vil også påpeke at staten allerede i dag har et ansvar for å ivareta og sikre sine eiendommer og de verdier disse representerer. Fornyings- og administrasjons-departementets sin rettleiding «Forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer – Overordna føresegner gitt i kongeleg resolusjon, med utfyllande rettleiing» er de økonomiske konsekvensene ved bl.a. fredning vurdert. I kapittel 1.4 «Finansiering» fremgår det at det er innført husleiesystem i store deler av statlig sektor. Det heter i kapittel 1.4:

«[...]at ved balanseføring og verdisetjing av kulturhistoriske eiendommer i statens egne husleiesystem, bør det opnast for at det kan takast omsyn til at husleige pr. arbeidsplass skal vere tilnærma lik det som er tilfellet i meir moderne bygg til same formål. Dette for å korrigere for lågare arealeffektivitet og høgare vedlikeholdskostnader i mange kulturhistoriske bygningar. Formålet er at leigetakarane ikkje skal lide økonomisk for at dei held til i eit kulturhistorisk bygg, og at staten legg til rette for aktiv bruk av desse eiendommene. Det er det beste vernet. Løyvingar til forvaltning, drift og vedlikehald av dei kulturhistoriske eiendommene som ikkje har brukarar/leigetakarar, eller av andre årsaker ikkje vert innlemma i ei husleigeordning, bør i størst mogleg grad synleggjerast i statsbudsjettet under det departementet som er ansvarleg for eiendommen. Dermed får løyvande styresmakt betre oversikt over kva eiendomar dette dreier seg om, og ein sterkare og meir direkte innverknad på løyvingane til viktige kulturhistoriske eiendomar i statens eige. Elles kan midlane som vert avsette til dette formålet vere vanskelege å identifisere i statsbudsjettet.»

En fredning vil i de tilfeller det ved dispensasjon settes vilkår som fordyrer arbeidet innebære økte kostnader for eier. Dette forutsettes håndtert gjennom statens eget husleiesystem og innenfor de til enhver tid gjeldende budsjetter.

Forvaltningsansvaret når det gjelder dispensasjonsmyndigheten ligger hos Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir myndighet. Ressursbehovet vil avhenge av omfanget av dispensasjonsbehandlinger. Riksantikvaren vil håndtere arbeidet med forskriften og kapittel 9 flg. innenfor de til enhver tid tilgjengelige ressurser.

10. Forvaltningsplan

Det skal utarbeides forvaltningsplan for byggverk og utomhusområder som fredes etter denne forskrift, jf. SKE-forskriften § 1-5. Forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren. Riksantikvaren er positiv til videre prosess vedrørende dette, og ser meget positivt på det samarbeidet som i dag foreligger mellom Riksantikvaren og Statsbygg.

Frist for forvaltningsplan er gitt i SKE-forskriften § 9-2.

11. Vedtakelse, kunngjøring, tinglysing og salg

Kapittel 9 fredete eiendommer i Kunnskapsdepartementets landsverneplan er ved vedtakelsen gjort til en del av forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer av 9. november 2011 nr. 1088 ved en endringsforskrift.

Forskriften kunngjøres i Norsk Lovtidend avd. I.

Vedtak om fredning ved forskrift er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven og kan ikke påklages.

Ved salg av fredete objekter ut av statlig eie, vil henvisning til forskriften og dato for kunngjøringen i Norsk Lovtidend bli tinglyst som en heftelse på eiendommen.

Orientering om avhending, kopi av skjøte og opplysning om navn og adresse til nye eiere må sendes til Riksantikvaren umiddelbart etter at salg er gjennomført.

Vennlig hilsen

Jørn Holme

Dagfinn Claudius
avdelingsdirektør

Vedlegg:

- Forskrift 9.november 2011 nr. 1088 om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer:
  - Kapittel 1. Generelle bestemmelser
  - Kapittel 9. Fredete eiendommer i Kunnskapsdepartementets landsverneplan

Elektroniske vedlegg (ikke vedlagt)

- Vedlegg til SKE-forskriften kapittel 9 (nr. 1-40)
(tilgjengelige på www.riksantikvaren.no)

Adresseliste

Alta kommune	Postboks 1403	9506	ALTA
Harstad kommune	Postmottak	9479	HARSTAD
Levanger kommune	Postboks 130	7601	LEVANGER
Trondheim kommune	Postboks 2300, Sluppen	7004	TRONDHEIM
Stord kommune	Postboks 304	5402	STORD
Elverum kommune	PB 403	2418	ELVERUM
Oslo kommune	Rådhuset	0037	OSLO
Tromsø kommune	Rådhuset Postboks 6900	9299	TROMSØ
Bergen kommune	Postboks 7700	5020	BERGEN
Ullensvang herad		5780	KINSARVIK
Frogn kommune	Postboks 10	1441	DRØBAK
Ås kommune	Postboks 195	1430	ÅS
Asker kommune	Pb. 353	1372	ASKER
Holmestrand kommune	Postboks 312	3081	HOLMESTRAND
Grimstad kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD
Finnmark fylkeskommune	Fylkeshuset	9815	VADSØ
Troms fylkeskommune	Postboks 6600	9296	TROMSØ
Nord-Trøndelag fylkeskommune	Postboks 2560, Seilmakergata 2	7735	STEINKJER
Sør-Trøndelag fylkeskommune	Postboks 2350 Sluppen	7004	TRONDHEIM
Hordaland fylkeskommune	Postboks 7900	5020	BERGEN
Hedmark fylkeskommune	Postboks 4404 Bedriftssenteret	2325	HAMAR
Oslo kommune - Byantikvaren i Oslo	Postboks 2094, Grünerløkka	0505	OSLO
Akershus fylkeskommune Sentraladministrasjonen	Pb 1200 Sentrum	0107	OSLO
Vestfold fylkeskommune	Svend Foynsgt. 9	3126	TØNSBERG
Aust-Agder fylkeskommune	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Fylkesmannen i Finnmark	Statens hus, Damsveien 1	9815	VADSØ
Fylkesmannen i Troms	Postboks 6105	9291	TROMSØ
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag	Postboks 4710	7468	TRONDHEIM
Fylkesmannen i Hordaland	Postboks 7310	5020	BERGEN
Fylkesmannen i Hedmark	Postboks 4034	2306	HAMAR
Fylkesmannen i Oslo og Akershus	Postboks 8111 Dep.	0032	OSLO
Fylkesmannen i Vestfold	Postboks 2076	3103	TØNSBERG
Fylkesmannen i Aust-Agder	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Studentsamskipnaden i Ås		1432	ÅS
Det norske studentersamfunn	Slemdalsveien 15	0369	OSLO
Klima- og miljødepartementet	Postboks 8013 Dep.	0030	OSLO
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Postboks 8112 Dep.	0032	OSLO
Kunnskapsdepartementet	Postboks 8119 Dep.	0032	OSLO
Landbruks- og matdepartementet	Postboks 8007 Dep.	0030	OSLO
Justis- og beredskapsdepartementet	Postboks 8005 Dep.	0030	OSLO
Høgskolen i Finnmark		9509	ALTA
Høgskolen i Harstad		9480	HARSTAD
Høgskolen i Oslo og Akershus	Postboks 4, St. Olavs plass	0130	OSLO
Høgskolen i Nord-Trøndelag	Postboks 2501	7729	STEINKJER

Høgskolen i Sør-Trøndelag	Postboks 2320	7004	TRONDHEIM
Høgskolen i Stord / Haugesund	Klingenbergvegen 8	5414	STORD
Høgskolen i Hedmark – Elverum	Postboks 400	2418	ELVERUM
Norges Veterinærhøgskole	Postboks 8146 Dep	0033	OSLO
Norges Idrettshøgskole	Postboks 4014 Ullevål Stadion	0806	OSLO
Universitetet i Tromsø		9037	TROMSØ
Tromsø Museum		9037	TROMSØ
NTNU		7491	TRONDHEIM
Universitetet i Bergen	Postboks 7800	5020	BERGEN
Universitetet i Oslo	Boks 1072 Blindern	0316	OSLO
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	Postboks 5003	1432	ÅS
Sem Gjestegård	Semsveien 164/166	1384	ASKER
Statped	Postboks 2814 Solli	0204	OSLO
Statped Sørøst	Skolegaten 1	3080	Holmestrand
Statped Sørøst	Vitaminveien 1 A	0485	OSLO
Statped Sørøst	Bredtvedtveien 4	0950	OSLO
Statsbygg	Postboks 8106 Dep	0032	OSLO
Opplysningsvesenets Fond	Postboks 535 Sentrum	0105	OSLO
Fortidsminneforeningen	Dronningens gate 11	0152	OSLO
Fortidsminneforeningen i Finnmark v/Jørgen Dahl	Aldrik Sepplæst. 15	9800	VADSØ
Fortidsminneforeningen i Troms	Postboks 942	9259	TROMSØ
Fortidsminneforeningen i Nord-Trøndelag	Ragnhildvegen 23	7713	STEINKJER
Fortidsminneforeningen i Sør-Trøndelag	Kjøpmannsgata 36-38	7011	TRONDHEIM
Fortidsminneforeningen i Bergen og Hordaland	Klostergaten 28	5005	BERGEN
Fortidsminneforeningen i Hedmark V/Marit Odden	Københavnsgata 14 C	0566	OSLO
Fortidsminneforeningen Oslo og Akershus avdeling	Vøienvolden gård, Maridalsveien 120	0461	OSLO
Fortidsminneforeningen i Vestfold	Farmannsveien 30	3100	TØNSBERG
Fortidsminneforeningen i Aust-Agder	Postboks 76	4801	ARENDAL